

El pes de la pluja

ANNA CORTADELLES ADZERIAS

I
in humo

Tarragona, dijous 14 de gener del 2010 dC

Tot canvia, inevitablement.

Pot semblar contradictori que faci aquesta confessió després de mil vuit-cents setanta-sis anys sense moure'm del mateix lloc, però fins i tot aquí, sota terra, el món es regira.

Jo mateixa sóc una imatge del canvi. Només un reflex, una pedra, reina dels morts, dolça deessa, amarga magrana. No tinc ulls, però per què els voldria? Sóc feta per ser vista i no per veure. A més, sota terra és fosc.

Algú em podria considerar freda, insensible, morta. No he mort, no. També és cert que no he viscut. Però confio a retrobar la meva primavera.

II
farses de vapor

—quins van ser els antecedents del farcellet—

COLONIA IULIA VRBS TRIVMPHALIS TARRACO,
ante diem tertium nonas apriles,
anno DCCCLXXXVII ab urbe condita (3 d'abril del 134 dC)

—Feia anys que no reia tant, Aemili!

Menteix. La setmana passada es va fer un fart de riure quan va sentir com el seu nom ressonava per tota la Cúria.

També és veritat que no va ser una rialla de portes enfora com la d'avui, sinó més aviat una explosió interior, un riure secret i amagat que feia gràcia perquè el coneixia ell i ningú més, i que, físicament, només va deixar senyal de la seva presència en forma d'una ganyota reprimida a la boca de l'implicat.

—És que n'hi ha per riure, company...

Això tampoc és cert. Bé, si l'escena hagués passat al recinte del teatre dins el context d'alguna enginyosa obra de Plaute, segur que hauria estat molt divertit. Però el cas és que els fets que comenten els dos personatges van tenir lloc a la trista realitat.

Aemili Mèrops i Triari Calví se submergeixen engrescats a les aigües del caldari. L'Aemili és decurió i en Triari ho va ser fins fa una setmana, moment en què va sortir escollit qüestor de Tàrraco.

—Tants anys fent de decurió i mira, al final has aconseguit el que volies... El que no entenc és com t'has atrevit a embutxacar-te tota aquesta fortuna que m'expliques amb el poc temps que fa que estàs al càrrec. T'admiro, Triari! Com t'ho has manegat?

—Només cal ser una mica astut, home. I hàbil, sobretot, per saber com fer desaparèixer del mapa qualsevol prova que et pugui inculpar...

—És clar... Jo en el teu cas no les tindria totes, però. Si t' enxampen has begut oli... Et convertiries en el qüestor que ha durat menys de tota la història! Ara, tens sort que avui dia la justícia en aquesta ciutat grinyoli per totes

bandes. I, sincerament, no crec pas que el nostre estimat emperador es molesti a tornar per aquestes contrades amb l'objectiu de fer quadrar el Concilium Provinciae...

—No, prou feina té, pobret! —afegeix en Triari—. Deu estar entretingut assotant Judea sencera. T'has assabentat que tot va començar per la construcció d'un temple de Júpiter a Jerusalem? No em puc creure que facin tant d'enrenou per això. Són una colla de fanàtics, tots plegats!

—No sé què t'estranya tant, la gent d'aquestes sectes està molt feta a la seva. Els has sentit, els estoics? Ara ens surten que la globalització de l'Imperi és contraproductent per a les cultures autòctones. Ja em diràs quin mal hi ha en civilitzar els quatre indígenes que viuen tapant-se les vergonyes amb fulles. Però la cosa no s'acaba aquí; van per les ciutats mig ofuscats, predicant que els instrumenta vocalia han de tenir els mateixos drets que les persones com tu i com jo...

Els dos homes esclafeixen a riure i les aigües es remouen de tal manera que les petites onades fan sobreeixir el caldari. Quan la pell se'ls comença a estovar, surten del bany, es posen els esclops i es dirigeixen al laconicum.

—Però Triari, no m'has explicat què en penses fer de tota la pecúnia que estàs furtant.

—Sshht, no cridis tant! —després d'assegurar-se que ningú els escolta, prossegueix—. Resulta que tinc entre mans un negoci meravellós amb el lanista. Ho apostaré tot pels tracis.

—Au, va, però si no faran res!

—Això ja ho veurem...

Quan el vapor els fa enrogir massa la pell, se'n van a la sala de massatges, on dos esclaus els embalsamen amb unguents i els rasquen els cossos amb un parell d'estrijols. Després de remullar-se a la *natatoria*, decideixen que per avui ja n'hi ha prou i es van a canviar a l'apoditeri. Sortint del recinte, troben un grupet d'homes que se'ls miren amb mala cara.

—Saps què és el més sorprenent de tota aquesta història? —diu l'Aemili, capficat—. Que, estant barallat amb mitja ciutat, hakis sortit escollit qüestor.

En Triari obsequia el seu company amb un somriure ample. Aquest, en veure-ho, es duu les mans al cap i, alçant la vista al cel, professa:

— *O tempora! O mores!*

III

la via de l'absent

*Trajectòria ferroviària de Barcelona Sants a Tarragona,
dilluns 18 de gener del 2010 dC*

El tren abandona l'estació de Sants amb desgana i pesantor, com si li costés un esforç descomunal arrencar i deixar la gran ciutat enrere. Per al senyor Joan tampoc és fàcil allunyar-se de la seva dona, la senyora Carme, però no té altre remei perquè demà ha d'anar a la fàbrica, i allí ningú no n'escolta, d'excuses.

En aquests moments la Carme jeu inconscient en un llit de l'hospital barceloní on els metges van recomanar

ingressar-la. Demà farà un mes que va iniciar un coma silenciós i profund, de resultes d'un accident de trànsit: era una nit emboirada quan el cotxe, amb la dona dins, va fer una tombarella per l'autopista i es va quedar aparcat a la cuneta, fumejant.

El senyor Joan no es pot treure del cap aquesta imatge. No va presenciar l'accident, però ja ha fet mil hipòtesis sobre com devia haver anat tot: l'avançament perillós, la paràbola del vehicle, la cara de la Carme.

Després de maltractar-se una estona amb aquests pensaments, aconsegueix evadir-se mirant com el paisatge exterior s'esmuny veloç per la finestra del tren en què viatja. És un bon remei per escombrar preocupacions: quan la ment se't col·lapsa per una sobredosi d'imatges no pots pensar en res. És com quan fan el tràiler d'una pel·lícula i passen una sèrie de fotogrames molt ràpid, aleshores no tens temps d'assimilar-los i t'acaba rodant el cap, o bé quan a la nit en un castell de focs llancen aquell munt de coets seguits, que fan una llum encegadora i intermitent; si mires en aquell moment al teu voltant, tens la sensació d'estar veient-ho tot a través de l'esclatxa d'un zoòtrop.

El senyor Joan es queda una bona estona observant el món difuminat, però quan el tren alenteix la marxa per parar a l'andana de Torredembarra, la realitat reprèn altre cop la seva forma. Aleshores l'enganyosa imaginació de l'home monopolitza de nou els seus cinc sentits, i qualsevol escena innocent, com la d'uns nois fent grafitos en un mur, torna a evocar-li el record dolorós de la seva dona.

Fa un mes que les coses han començat a perdre el sentit. És com si l'accident hagués deixat al descobert una cadena viciosa de conformismes, passivitats i il·lusions posposades que havien anat alimentant la seva vida. I el pitjor és que no havia fet mai res per canviar-ho. Ja fa vint-i-nou anys que es va casar amb la Carme, poetessa d'ofici, i des d'aquell moment fins ara —s'esgarrija de pensar-ho— havien estat treballant i estalviant per poder comprar la caseta dels afores, aquella de totxo vermell i jardí espès. Era un desig força ambiciós, malgrat tot s'havia anat materialitzant a poc a poc; quan el seu únic fill va marxar de casa per anar a estudiar ja tenien un terç del preu total estalviat. Tant l'havien somiada que la caseta dels afores havia adquirit connotacions més pròpies d'una font de la felicitat eterna o d'un petit paradís. Mai havien dubtat que algun dia anirien a viure a la seva veritable llar, perquè s'ho haurien guanyat i merescut després de l'esforç de tants anys. I quan s'hi instal·lessin... Aleshores sí, aleshores ell buscaria una feina que de debò l'apassionés, i allí sí, allí ella trobaria tota la inspiració del món per als seus poemes.

Però ara el Joan pensa en la caseta i li cou la gola, perquè si el dia assenyalat (aquell en què es podrà permetre complir els seus màxims objectius) arribés d'aquí a poc i l'enganxés amb la dona a l'hospital, quina gràcia tindria tot plegat? De què li serviria anar a viure sol al paradís? Què faria sense la Carme? Què deu passar quan et quedes orfe d'allò que més admires —i estimes—?

No, no les hauria de pensar aquestes coses, encara no hi ha cap sentència dictada. Segur que ben aviat tot tornarà al seu lloc. Demà ha pensat portar a l'hospital algun poemari i llegir a la dona uns quants versos, i potser també li parlarà de la caseta de totxo vermell i jardí espès. Ja ho veurem.

—Propera parada: Tarragona.

El senyor Joan alça el cap i mira per la finestra. S'ha fet fosc i ja no pot veure res del que hi ha fora sinó només el seu propi reflex. Baixa del tren quan aquest s'atura a l'andana, i recorre els carrers deserts fins que arriba a casa. El telèfon comença a sonar tot just posa les claus al pany. S'afanya a obrir la porta i despenja l'auricular sense ni encendre el llum.

—Si?

—Joan Roig Alzina?

—Digui'm.

—Sóc el doctor Ramon Pautell. Lamento informar-li que la seva dona ha patit una greu aturada cardíaca fa mitja hora. No hem pogut fer res per reanimar-la. Em sap greu.

—Mhm.

—La seva dona és morta.

Silenci.

—Senyor Roig?

—D'acord, ja l'he entès.

L'home intenta penjar el telèfon però no se'n surt, així que l'auricular cau i rebotja d'un cantó a l'altre, suspès pel fil que el subjecta. Sentint-se marejat, es recolza a la paret

i deixa que el seu propi pes l'estiri cap avall lentament. Té una d'aquelles maneres de plorar que no fan soroll i que semblen que t'hagis d'ofegar.

Després de vint-i-nou anys, la caseta de totxo vermell i jardí espès decideix abandonar la ment del senyor Joan, i s'esfuma entre la foscor.

IV

cadenes de records

COLONIA IULIA VRBS TRIVMPHALIS TARRACO,
ante diem nonum kalendas iulias,
anno DCCCLXXVIII ab urbe condita (23 de juny del 125 dC)

Em sento molt lluny de la infantesa. Algun dia la vaig abandonar dins una caixa petita i allí s'han anat amuntegant tot de records desordenats. Ara mateix, per exemple, l'obro per aixoplugar-me en el temps en què tot semblava possible, però només en surten anècdotes falses, d'aquelles que amb el pas dels anys es van deformant.

S'està fent fosc, l'amo aviat plegarà. Deu ser l'únic ciutadà que treballa a les tardes. De punta a punta del dia; diu que amb l'horari normal dels matins, quan el taller s'omple de gent i soroll, no en té ni per començar a fer la feina perquè es passa més temps dirigint, cridant, organitzant i aconsellant els seus obrers que no pas esculpint. De vegades, però, per la manera com tracta les seves escultures, qualsevol diria que treballa tant per por que les figures inacabades l'enyorin si les deixa massa temps soles.

Les tardes, en no haver-hi gairebé ningú al taller, es converteixen en moments silenciosos i tranquils.

Fa una estona m'ha vingut al cap el final d'una cançó que creia oblidada. És molt trista. Ens la cantava la mare quan érem petits. Fluixet, entonava la melodia fúnebrement:

L'agosarat bat les ales, s'enfila cel amunt,
anhela travessar els núvols, l'encisa l'astre de llum.
Ja no sent els crits del pare, ara vola massa lluny.
Per què, Ícar, fill meu, desobeir és el teu costum?

Però el sol comença a fondre la cera del noi alat.
Cau avall, res no l'atura, mou els braços espantat.
Aviat el mar l'empassa i pren el nom del malaurat.
Per què, Ícar, fill meu, és letal el que he enginyat?

Dèdal en l'immens pèlag cerca estralls d'infant apagats
i maleeix el seu art amb els ulls tots entelats.
A l'illa Icària el sepulta mentre lamenta els durs fats.
Descansa, Ícar, fill meu, car no serem mai oblidats.

Sempre cantava, la mare. Tenia la sentència adequada per a cada ocasió. I una veu suau, i la pell aspra. Era capaç de recitar totes les trifulgues dels déus i herois, apreses de boca del seu pare, l'avi Quint, que viatjava molt. Transportava àmfores de vi de la Tarraconense arreu del *Mare Nostrum*, fins que la seva galera va naufragar prop d'Empúries, quan jo tenia onze anys, i es diu que la costa va quedar teinyida de vermell uns quants dies. En vaig aprendre moltes coses de l'avi, era una persona especial: bon lector i gran orador; li encantava parlar de política i era feliç denunciant enmig del fòrum les misèries socials amb unes paraules que encisaven a tothom. D'ell, el que més recordo és

l'olor de mar i una conversa que vam tenir just abans que embarqués per últim cop.

Els carrers es van buidant a poc a poc i les ombres ja són totes allargassades. Com cada vespre, el tràfic de gent declara una treva fins a la pròxima albada, quan Hèlios referà altre cop el seu viatge.

Recordo molt bé com la mare solia cantar a plens pulmons mentre feinejava pel pis de la nostra *insula*, en canvi, les cançons de sortir al carrer quasi no se sentien i sovint s'acabaven de sobte, a la meitat. Nosaltres, tan avesats a la seva cantarella, no enteníem el perquè d'aquell cohibiment i li demanàvem que «Va mare, canta més fort». Ella, «No, calleu», i callàvem ràpid, perquè sovint acompanyava les negacions xiuxiuejant alguna cosa com «que la molt lloba té còmplices a tot arreu», i dites en boca de la mare, aquestes paraules tan grosses feien molt d'efecte. Sabíem que una veïna, Lucia Maior de la gens dels Paeti, un dia havia anomenat la mare «gallina refileadora» i des d'aleshores això de cantar en llocs públics, ben fluixet. Aquesta senyora viu en una domus al costat del fòrum de la colònia, ben a prop d'on era casa nostra, i és l'administradora oficial de xafarderies del barri. Quan al seu parer (el d'algu amb poca feina i la butxaca plena), creu que es respira massa tranquil·litat a l'atmosfera, en deixa anar alguna de les seves. Ella i el seu marit, Triari Calví, estan barallats amb mitja ciutat.

Entre cançó i cançó, la mare participava a la pompa dels enterraments de la gent adinerada fent de ploracossos,

d'aquesta manera guanyava alguns asos. A més, els dies *nundinarum* ajudava el tiet Servià a la parada de *garum* que tenia al mercat, fet que el meu pare, Marc Aeli, veia amb molt bons ulls perquè, tot i viure en la misèria, podíem acompanyar diàriament els plats amb aquest condiment i això no era una cosa a l'abast de tothom. Ell, el pare, treballava al port, però mai vaig aclarir ben bé si es dedicava a descarregar mercaderies o a netejar el terra dels vaixells ancorats. No en parlava mai de la feina. Era un home esmunyedís i rialler, una criatura, com deia la mare quan se'l trobava sota la taula jugant a tabes amb els seus fills.

Només se sent la respiració de l'amo. Hhh, pff, hhh, pff. Sempre respira igual quan treballa. Com si volgués encomanar una mica d'aire al marbre fred.

Fa temps que no sé res del pare i la mare, ni tampoc d'en Gai i en Luci, els meus germans. Abans em venien a veure de tant en tant, sobretot els primers dies, però ara no, no ho sé, són coses que passen. Deuen estar enfeinats, o potser se senten culpables en veure que ells s'estan construint les vides allà a fora i que jo aquí dins, ja sense expectatives ni il·lusions, no puc avançar perquè la meua vida es va aturant com si m'estigués mimetisant amb les figures immòbils que m'envolten.

—Recull totes les eines i ordena-les, demà començaré un encàrrec important. M'has sentit, Aèlia? Encara no has acabat de netejar el terra?

—Ara acabava, *domine*.

Em van vendre quan jo tenia dotze anys. No en culpo els pares, no tenien cap altra opció. Se'ns va cremar un tros de pis en un incendi que s'hauria pogut evitar si els obrers d'avui dia es preocupessin de construir blocs amb la intenció de fer-los més duradors que les casetes de joguina. Mig edifici a terra i quatre famílies al carrer. Amb casa ja anàvem prou justos de diners; sense casa, la situació es va tornar insostenible. Tot i el racionament alimentari que des dels temps d'August l'Estat oferia a les famílies més pobres, vam passar dies molt durs i freds, de nits al carrer i d'olor de brossa enganxada a la roba. Però malgrat tot, a mi la vida se m'omplia d'expectatives. Va ser durant aquella època que vaig tocar per primer cop una escultura: els pares no es conformaven amb l'almoïna que jo guanyava pels carrerons, de manera que van passar a enviar-me cada dia al fòrum gran, el provincial, situat dins el *Concilium Prouvinciae*, a la zona alta de la ciutat, que era freqüentada per la gent adinerada. Allí, davant del centre neuràlgic de la Hispània Citerior, havia de pidolar entre tots els altres pidolaires. Però no vaig ser gaire útil per a aquesta tasca, impacient i curiosa com era, només parava la mà cinc minuts i la resta del matí m'escapolia dins el fòrum i passava llargues estones tocant les estàtues que reposaven per tota la plaça, fins que algú em feia fora a crits «Per la Tríada Capitolina, treu aquestes mans llardoses del rostre de la divina Lívia, mocosa!». Jo, admirada, explicava als pares que al fòrum guardaven grans homes petrificats, i potser arran del meu entusiasme per aquelles figures se'ls va acudir la idea de vendre'm al taller

d'escultura que hi ha prop del que havia estat la nostra *insula*. Calia trobar solucions immediates, calia que tota la família se sacrificués per refer allò que havíem perdut. Els pares coneixien el propietari del taller, Alexàmen, a qui tothom anomenava Pigmalió. Era fill de grecs de llarga tradició escultòrica, que es van poder comprar la llibertat pel talent de les seves mans. Com no hauria pogut ser d'altra manera, Pigmalió va dedicar-se a l'escultura, seguint amb devoció l'exemple de Praxíteles, Políclit i Fídias, als quals venerava com si fossin habitants de l'Olimp. Després de viatjar per diverses ciutats va establir el seu taller aquí, a Tàrraco, i el negoci li ha anat tan bé que no s'ha tornat a moure. Així doncs, els pares van acordar amb Alexàmen la meua venda provisional per una suma de diners simbòlica; ja que, en el fons, l'escultor estava fent un favor a la família. A pocs els interessa una esclava joveneta i cega.

Amb la intenció de tornar-me a comprar quan la situació econòmica millorés, els pares van poder tirar endavant amb una boca menys per alimentar.

Sis anys ja fa d'això. Te'n vas un dia, amb una idea del món, i l'endemà et despertes amb la sensació que t'han estafat. Et sents com un bou a qui degollen després d'haver guarnit i untat amb olis aromàtics. Aleshores un bon dia t'adones que no som eterns. Que tot avança, tot, a part de tu, que segueixes al mateix lloc. Sí, és clar que t'hi acostumes, però et dol pensar en la innocència dels primers dies, quan encara no sabies que la suor té gust salat i la sang, de ferro rovellat.

V
el pes de la pluja

Tarragona, dissabte 27 de febrer del 2010 dC

La primera gota li cau al front. Un esquitx tímid, lleuger. La segona li va a parar al braç i fa que se li posi la pell de gallina. La tercera és més capritxosa, i es deixa caure sobre el llavi superior. Li llisca suaument comissura avall, i arrossega amb ella paraules que el deixen mut. Quan li arriba a la barbata, salta desenfadada i li cau sobre els pantalons, que l'absorbeixen molt endins de les seves fibres. La quarta i la cinquena arriben juntes; l'una sobre l'orella i l'altre sobre els seus cabells emblanquinats, però aquesta darrera no la nota pas. Aleshores cauen les altres, sense cap ordre, i el reguen com si volguessin fer créixer una llavor mandrosa.

El seu fill seu al costat sota un paraigua seriós i li parla de política o economia estatal. Ell el mira, amb aquests ulls seus, dos pous obscurs i tendres, i fa veure que l'escolta però per dins pensa «Tu i jo no ens entendrem mai, fill meu». L'altre li torna la mirada i pensa, mig entristit, que son pare fa cada dia uns ulls més vells i cansats.

Al final el pare troba les paraules i interromp el monòleg del seu fill. Li explica que dimarts passat el van fer fora de la fàbrica. Quan pronuncia aquesta última paraula, el cap se li omple del soroll de les màquines, del seu moviment odiosament metòdic i de l'olor dels brioixos que se li quedava enganxada a l'abric i el perseguia fins i tot durant

els caps de setmana, obligant-lo a recordar les fatigoses jornades laborals. Des que l'havien contractat, feia cosa d'uns trenta anys, no havia tornat a tastar cap més bri-oix d'aquests plastificats. No ho ha volgut reconèixer mai, però en el fons els té una espècie de temor i rancor poc justificats.

El fill calla. Té la sensació que el seu pare sempre ha jugat a la vida amb daus maleïts. El recorda com un home que en altres èpoques havia utilitzat l'humor per alleujar les fuetades del destí, però des de la mort de la mare sembla que el temps que passa se li vagi asseient sobre les espatlles i li vagi aixafant a poc a poc la moral.

—No m'ha agafat del tot desprevingut, era d'esperar que tard o d'hora acabaria passant una cosa com aquesta. Ja fa temps que intenten retallar despeses per totes bandes.

—Et paguen una bona indemnització?

—Ens han fet fora als set treballadors més veterans. És evident que preferien treure's de sobre la gent que...

—Pare, et paguen bé o no?

—Ves... No gran cosa, què vols, ja se sap... Hauré de buscar alguna altra feina, però no crec que surti res. A la meva edat, a sis anys de la jubilació, i menys ara, que tot-hom va escanyat...

—Ja saps que jo et puc donar un cop de mà. Amb la delegació de l'empresa a Singapur el negoci ha fet una bona empremta. Si mai necessites diners, només cal que m'ho diguis. Tenies pensat fer una reclamació a la fàbrica? Puc ajudar-te amb els tràmits. Estaré per aquí a Tarragona fins dilluns al migdia...

No, ni parlar-ne, no farà cap reclamació.

—Bé, potser sí, no ho he pensat encara... —menteix.

No vol tenir mai més res a veure amb la fàbrica ni amb els brioixos. No ho confessarà al seu fill, però en el fons havia sentit un contradictori alleujament quan l'havien despatxat. Aquell dia havia tornat a casa convençut que l'olor enganxifosa que feia l'abric formava part d'una etapa llunyana de la seva vida.

—Podries sortir-ne ben parat, et trobes en unes condicions legalment prou favorables. A més, si la inflació segueix baixant i el preu del petroli...

El pare ja no l'escolta. Està cansat i només té ganes que l'acariïi la pluja. Se sent sol. «No em puc queixar», pensa. En té bastants motius, però ell no es vol queixar. Potser amb aquesta jubilació prematura aprendrà a gaudir més de les petites coses de la vida.

La veïna passa pel davant empenyent un cotxet amb la seva filla. La nena plora perquè sa mare l'ha tancada dins d'un plàstic transparent perquè no es mulli. La petita, però, vol intentar treure la maneta per enxampar les gotes de pluja.

La dona es mira els dos homes que seuen al banc i mentre els saluda pensa que, quan la seva filla sigui gran, també aniran a parlar al parc, tan ben avingudes.

—Obre el paraigua, pare, que et refredaràs.

Deixa que em mulli, pensa ell. Es mira el fill i somriu, i, a contracor, obre el paraigua que reposa al seu costat.

La darrera gota li salta a la punta del nas, i es queda allà, mig penjada, si caic o no caic.

VI
la gran pèrdua

—d'on va sortir el farcellet—

COLONIA IULIA VRBS TRIVMPHALIS TARRACO,
ante diem duodecimum kalendas maias,
anno DCCCLXXXVII ab urbe condita (20 d'abril del 134 dC)

Cau. Des de la punta d'un nas fins a l'empedrat. La gota que anuncia tempesta. El propietari del nas s'enfada i maleeix la pluja, molesta i inoportuna, i de pas el seu esclau, que si no anés tan lent segur que ja haurien arribat a casa. No el pot veure aquest noi. Té els cabells d'un color horrorós, i a més, és gandul. Demà el portarà al mercat. Segur que no en traurà gaire, però com a mínim no l'haurà de veure cada dia.

Avui, Triari Calví ha guanyat una gran aposta, d'aquelles que no tens més remei que guanyar, perquè si les perds, malament. Val a dir que no hauria apostat ni cinc asos si no hagués estat completament segur que la parella de tracis tenia moltes possibilitats de guanyar; malgrat tot, aquesta seguretat que avui creu infal·lible diversos cops li ha jugat males passades. Per molt que subornis els lanistes, el joc sempre pot acabar girant-se en contra teu.

A la *cavea* de l'amfiteatre s'ha sentit com si fos ell el protagonista de l'arena, ell, l'únic vencedor del cruent *munus*, ell, el propietari de la *sica* que s'havia clavat primer al tòrax de l'un, després al clatell de l'altre. Sortint del recinte ha portat el cap ben alt mentre bona part dels espectadors

partidaris dels homoplacs el fulminaven amb la mirada. Un cop cobrada la bosseta que li corresponia, Triari s'ha esmunyit pel vomitori més proper i, quan ha pujat a la seva biga, ja rumiava quina seria la suma més prudent per a la pròxima aposta. L'esclau l'esperava al costat de la biga, entretingut fent festes a un gos de carrer. Triari Calví no suporta els gossos, i menys el que ha vist aquest matí: tenia unes ungles llargues que feien clec-clec al caminar i una llengua pudent i babejant que li penjava d'un costat a l'altre. Era lleig. Com totes les bèsties, molt lletges són (per descomptat que dins d'aquest grup hi inclou el seu esclau). Quin fàstic. Els cavalls, per exemple. No li agraden ni tan sols els de la Dàcia, i mira que sovint aposta per ells.

Ha tornat a casa sobre la biga, però el trajecte s'ha fet més llarg que si hagués anat a peu, i és que quan les vies estan tan plenes ja pots cridar i insultar que la marxa no avança. Ha fet baixar l'esclau perquè obrís pas entre la multitud, però ja se sap que dels esclaus inútils no se'n pot esperar gran cosa. I aquí estan, encallats a poc més de tres metres de la porta Augustea, quan de sobte, sense que ningú sàpiga ben bé com ni perquè, una gota cau a la punta del seu nas, i del seu nas salta a l'empedrat. La gota que anuncia tempesta. Després de maleir tot el que té a l'abast, Triari Calví decideix baixar de la biga i anar a peu fins a casa. Però durant la trajectòria del salt que fa en baixar del carro, li cau l'apreciada bosseta de l'aposta al terra. La gent que l'envolta no se n'adona. Ningú para esment al farcell desemparat. L'arriben a trepitjar i tot. Es quedarà

allà una bona estona, fins que que una nena d'uns deu anys el plegarà i se'l guardarà a l'interior de la túnica sense dir-ne res a la mare.

Triari Calví, però, resta inconscient a les conseqüències funestes del seu acte i segueix caminant sota la maleïda pluja.

La seva *domus* es troba a dues illes del *forum adiectum*. No és gaire gran en comparació amb la vil·la que té als afores, però encabida en aquest carrer sembla tota una mansió.

Només travessar el llindar de la porta, la tranquil·litat de la casa entra en decadència. La seva dona, Lucia Maior, està a l'atri, resant agenollada davant del larari les invocacions diàries. Just en el moment de pregar a Venus que els unguents que es posa a la cara per fer desaparèixer la taca fosca del seu rostre facin efecte, s'adona que el seu marit està empastifant tot el mosaic del terra amb la toga mullada que porta, i es veu forçada a aturar les oracions per cridar-li l'atenció.

Després d'una bona estona de discussions, Triari explica a la seva dona la fortuna que ha fet a l'amfiteatre i l'ambient es relaxa. Una esclava aprofita els instants de distensió per comunicar-los que la cena està preparada. Just quan s'ajeuen als triclini, arriba tot xop l'esclau dels cabells de color horrorós amb la biga i els cavalls. Quan el veu, en Triari el crida i aprofita per comentar a la seva dona que demà l'anirà a vendre al mercat, però la Lucia no hi està del tot d'acord i demana explicacions.

—Perquè no m'agrada.

—No t'agrada i ja està? Doncs a mi sí que m'agrada.

—Per això mateix l'he de vendre, ja te l'has mirat massa.

—N'estic farta, Triari! La meva opinió no compta per a res?

—Les teves absurdes opinions només ens porten desgràcies. Deixa'm que et recordi que si hagués apostat pels homoplacs fent cas de la teva meravellosa intuïció, ara no tindríem aquest munt de...

Triari Calví està pensant desesperadament on ha deixat la bossa dels auris. Què n'ha fet? Quan l'ha vist per últim cop? Pensa, pensa...

De sobte llença a terra, amb totes les altres restes, el tall de cuixa de porc que s'estava menjant i dirigeix la mirada a l'esclau que espera palplantat, xop i tremolós en un racó del triclini.

—Que n'has fet dels meus diners?

—No els he tocat, *domine!*

—Mentider! Te'ls he donat a tu!

Aquest vespre, Triari Calví oferirà una gran festa de comiat a l'esclau miserable que demà vendrà tot aclivellat al preu d'un enciam.

Té sort que encara faltin uns quants anys perquè la moral d'Antoní Pius censuri aquesta mena d'accions.

VII

la consulta de l'insomni

—petita incursió a la vida del doctor Llorenç Colom—

Tarragona, dimarts 9 de març del 2010 dC

—Un altre matí fred... —sospira ella darrere la cortina. La miro de reüll una estona, però quan es gira em faig l'adormit.

—Llorenç, ja són tres quarts de vuit.

—Mmm.

—Faràs tard.

—Mmm.

—Fins al vespre.

M'aixeco quan ja se n'ha anat, i penso en ella i en aquesta situació que s'ha tornat massa quotidiana. Ja no recordo per què ens vam discutir ahir. Ah, sí, pels mitjons.

Em preparo el cafè distret, pensant en nosaltres, i me'l bec a la nostra salut, que no tardarà a abandonar-nos si seguim així. Mentre netejo el taulell m'adono que em pesa tot el cos, que estic de mal humor i que faig tard.

Obro la consulta a dos quarts de nou, però mitja hora la dedico a repassar els historials dels pacients. A les nou rebo la primera visita. Es tracta d'un senyor de cinquanta-sis anys d'ulls cansats i veu pastosa, que m'explica les seves penes amb una serenitat exasperant. Jo vaig assentint mentre prenc alguns apunts: la pèrdua de gana, l'angoixa, l'insomni. Té una veu greu i lenta. L'insomni..., els mals de cap, el malestar general. Li demano que m'expliqui una

mica la seva vida. Apunto. L'atur, el fracàs amb les pròpies expectatives, la mort recent de l'esposa, la solitud.

—No és el primer cas que m'arriba amb aquests símptomes, en més o menys mesura la recessió ens ha afectat a tots. L'angoixa que porta a sobre és la culpable del seu desequilibri emocional, i en aquest cas el remei no li puc donar jo; els mals li passaran o bé quan la situació canviï o bé quan vostè s'hi adapti. Ja li dic, avui dia tots estem igual. El millor que pot fer és armar-se de paciència i buscar solucions en comptes de lamentar-se.

Em mira contrariat, se li nota a la cara que es penedeix d'haver vingut. Què vol que hi faci? La gent es creu que els metges podem fer miracles. Doncs no, mira, jo també tinc els meus problemes. Li envio una mirada de «no em busqui les pessigolles» i li faig una recepta amb una lletra que, ho reconec, causarà maldecaps a algun farmacèutic. Li he prescrit unes pastilles per a l'insomni, a tall de prevenir una malaltia psicològica freqüent (amb la qual et vas familiaritzant després d'uns anys de professió) que jo anomeno la-febre-del-pacient-que-se-sent-estafat-en-marxar-amb-les-mans-buides aguda. Mentre intenta llegir la recepta vaig remugant, per omplir el silenci. «Uns per l'atur, els altres per la reducció del sou, els problemes econòmics, l'estrès, la solitud, els mitjons...»

—Els mitjons? —pregunta.

—És una metàfora, home.

I abans-d'ahir? Per què ens vam discutir abans-d'ahir?

VIII

la primera pedra

COLONIA IULIA VRBS TRIVMPHALIS TARRACO,
postridie idus octobres,
anno DCCCLXXXVII ab urbe condita (16 d'octubre del 126 dC)

S'aixeca de la cadira i busca amb les mans el bastó. Camina a poc a poc, com si volgués assaborir al màxim aquests moments preuats. Sent una espècie d'exaltació dins seu que amb prou feines pot controlar. Xoca amb un tros de marbre i ensopega amb algunes eines, però no passa res; segueix endavant, i amb cada passa va escurçant el camí.

Ja s'ho ha ensumat quan ha sortit del llit que avui seria el dia: un temps excel·lent, una temperatura perfecta. Tot ha sonat rialler i tot ha exhalat una aroma immillorable, avui. Fins i tot la seva túnica té un tacte més fi i agombolador que de costum. Travessa el taller de punta a punta fins que el bastó li diu que és hora d'aturar-se. Aleshores, amb el cor tremolós d'emoció, l'Aèlia alça el braç i l'acosta cap a la figura.

Pigmalió ha acabat d'esculpir l'estàtua que ha estat elaborant les últimes setmanes. És un retrat togat d'Adrià, amb la barba i els rínxols característics que el mateix emperador ha popularitzat arreu de l'Imperi. Li han encarregat per posar-la a la Biblioteca de Tàrraco; així ho ha manat Adrià, que està interessat a difondre la imatge d'un *princeps* vinculat als centres culturals i amant de la cultura grega —cosa que ja li ha suposat algun malnom com el de «Graeculus».

L'escultor ha fet aquesta figura basant-se en una peça similar que li van enviar des de Massàlia. Li ha portat força feina, però ell està molt content del resultat. No començarà a pintar-la fins demà passat, ja que convé deixar-la reposar una mica perquè la seva pell és encara tendra: l'aire no ha tingut prou temps per fer-la madurar. Després d'haver comunicat a la seva esclava que ja havia acabat de polir l'escultura, Pigmalíó ha fet veure que pujava a la seva dependència i se n'anava a dormir. Però no, l'entremaliat s'ha quedat darrere la porta, esperant pacientment que l'Aèlia fes allò que sempre feia quan estava sola al taller.

La veu alçar el braç i acariciar la figura. La seva mà ressegueix tots els racons del gèlid cos de pedra. En compta els dits, com si tingués por que el seu amo n'hagués esculpit un de menys, en mesura les proporcions i en comprova la qualitat de textures. No és el primer cop que Pigmalíó la veu fer això, de fet, va descobrir que la seva esclava es dedicava a inspeccionar-li les estàtues poc després de comprar-la als seus pares, i d'això ja fa força anys. Ara s'ha convertit en un ritual que sempre es repeteix: quan Pigmalíó enllesteix un dels seus encàrrecs, es queda a espiar la joveneta que en la impostora solitud admira l'obra de l'amo. I l'amo es meravella de com aquelles mans es passen per un cos que sent gairebé com a propi, i no es pot estar de compadir la pobra noia que ha nascut dona, cega i esclava per algun motiu que només coneixen les pèrfides Parques.

Després d'observar-la una estona, Pigmalíó decideix anar-se'n, i deixa l'Aèlia abraçada a l'escultura. Està content

perquè ha reconegut l'aprovació en els gestos de l'esclava. En moments com aquest no pot evitar enganyar-se a ell mateix endarrerint l'indefugible moment en què l'haurà de vendre. Li sap greu, però resulta que no li és gens rendible mantenir-la perquè poc profit se'n pot treure d'una esclava cega. De vegades l'ha utilitzada com a model però sempre es crea una situació incòmoda perquè com que ella no hi veu gens, si algú la mira amb massa atenció no sap què fer, se sent atacada i s'inquieta. A més, la va comprar tan sols per fer un favor temporal a la parella de veïns que s'havien quedat sense pis, però l'economia d'aquests mai no havia tornat a veure's capaç de sufragar el que hauria suposat recuperar la potestat de la filla. I, molt a desgrat d'alguns, el temps passa i la nena ja no és tan nena perquè ara té dinou anys. Què hi farem, aquest cau de figures mortes no és el lloc adequat per a persones com ella...

Amb aquests pensaments, *Somnus* comença a apoderar-se del vell artesà.

Mentrestant, al pis de baix, l'Aèlia acaba de prendre una decisió. L'emoció la fa actuar en contra dels principis bàsics que un esclau no ha de violar mai. Està meravellada per l'excel·lència de l'estàtua de l'amo i se sent capacitada per començar a realitzar el seu somni, per iniciar-se en l'enigmàtic art que tant venera. Agafa un bloc de marbre sobrer, d'un pam d'alçada, perquè ha pensat que la seva primera escultura no ha de ser gaire ambiciosa. Després de donar-hi voltes una estona, arriba a la conclusió que serà millor no representar ningú real sinó algun ésser diví,

així tindrà més marge per fer-ne una interpretació subjectiva. Ben mirat, per començar, amb un bust ja n'hi haurà prou. Pren les eines de l'amo sentint-se bategar el cor a totes i cadascuna de les seves venes. Posa el cisell sobre el marbre i amb l'altra mà empunya la maça. I pica.

El cop retruny per tot el taller. L'Aèlia es queda immòbil, esglaiada. No, no està fent res bé. Si no troba la manera d'esmoreir els crits del marbre, despertarà els veïns, o l'amo, que encara seria pitjor. S'aixeca i busca a les palpenes la manta que els escultors del taller utilitzen per protegir les seves figures a l'hora de traslladar-les. L'agafa i es cobreix a ella mateixa i al bloc de pedra. Abans de tornar a picar, però, es fa una idea mental i completa de quin ha de ser el resultat final. I amb una única imatge i un únic objectiu al cap, comença a fer la seva primera escultura proscrita, mig asfíxiada sota una manta llanuda, en una negra nit d'octubre.

L'amo no ha de saber mai el que ha fet...

L'hora primera arriba a Tàrraco, i amb ella, el suau Argestes, que arrixa la superfície del mar i l'empeny contra la costa. El vent desvetlla el port i es passeja pels carrers, escampant l'olor salada per tota la ciutat. Lentament, els habitants de la colònia reprenen les seves tasques diàries. Un d'ells, Pigmalión, es lleva aviat per obrir el taller als treballadors que aniran arribant al llarg del matí. Però avui, just abans de començar a treballar, l'home s'adona que hi ha alguna cosa fora de lloc entre el desordre habitual. Un objecte desconegut i voluminós reposa al mig de la sala, ocult sota una gran manta. L'escultor s'hi acosta

encuriosit, i amb un gest ferm retira la cobertura que amaga la seva esclava.

L'Aèlia dorm tranquil·lament, aliena als esdeveniments del món terrenal. Té els cabells despentinats i la cara enganxada sobre la taula, de manera que les faccions se li deformen còmicament. L'envolten bocins de marbre escampats, eines de tota mena i alguna cosa més...

— Per Júpiter, Aèlia!

La noia es desperta de cop. Està del tot desubicada.

—Què feies aquí tapada? Què és això? —Pigmalió agafa la petita escultura que reposa al costat de la seva esclava.

—No res, *domine*, no...

—Sagrada Minerva, protectora meva! Has intentat fer un bust? Però com se t'acut agafar-me marbre d'amagat per anar-lo malgastant d'aquesta manera? Saps el dineral que em costa fer arribar la pedra de l'altre cantó de món?

L'Aèlia escolta l'amo aterrida. No sap què dir ni què fer.

—Que no te n'has adonat que ets cega? Et penses que és molt fàcil esculpir?

Les paraules de Pigmalió cauen pesades sobre la noia, que, sense ser-ne gaire conscient, les va expulsant en forma de llàgrimes. En adonar-se'n, l'escultor se sent culpable i intenta reconduir la situació.

—Escolta, no estic enfadat per això... No ho hauries d'haver fet però ara ja està... Si en el fons només és un tros de marbre petit. L'únic que em sap greu és que em pensava que podia confiar en tu.

—Ho sento, *domine*. No era la meva intenció desobeir... Tan sols volia fer un bust de Venus —diu ella compungida.

—Venus? Vaja, jo hauria jurat que era la cara de Vulcà.

Però l'Aèlia no l'escolta. Està escollint les paraules adequades per convèncer l'amo:

—Domine, sempre he desitjat poder fer escultures. Visc envoltada d'escultors, i tothom que passa per aquí coneix el teu art, fins i tot els esclaus. Si em donessis una oportunitat, si poguessis ensenyar-me a...

—Ni parlar-ne, Aèlia, això que dius no té cap sentit. Sé que, tot i el temps que fa que ets al taller, et costa acceptar haver perdut la llibertat, però jo no hi puc fer res. El que em demanes és impossible, i de miracles no en sé fer. Accepta les limitacions que els déus t'han donat, i ara més que mai, perquè ben aviat te n'aniràs i qui sap el que t'espera.

—Com? —pregunta ella sense entendre res.

—Fa temps que t'ho hauria d'haver dit. No et pots quedar aquí, em sap molt greu però jo no et puc mantenir, i un ajudant cec no fa cap servei a un escultor. Li he parlat de tu a Publi Chresim, el patrici que em va encarregar el sarcòfag dels relleus de les campanyes germàniques. Saps qui vull dir? És un bon amic d'Adrià. Suposo que per això deu haver aconseguit el càrrec d'edil... Bé, és igual, el cas és que Adrià li ha cedit la vil·la imperial propera a Tàrraco perquè hi visqui mentre estigui a la Hispània Citerior. Ja vam acordar la teva venda. Quan vingui a recollir l'encàrrec, marxaràs amb ell. Però escolta, no t'has de preocupar per res, t'asseguro que els esclaus de casa bona viuen molt bé...

En aquest moment, el primer ajudant arriba al taller, carregat d'estrís de fusta per mesurar les proporcions de les figures. Pigmalíó es mira la seva esclava, l'agafa per l'espatlla i li diu a sota veu:

—Vés cap dalt, va.

L'Aèlia calla, i opta per reprimir els insults i les agressions físiques que la tempten a rebel·lar-se. «No cridis, no t'enfadis, limita't a somriure», li ordena una odiosa veu interior. Ella obeeix, i amb un somriure adulterat pregunta:

—I els meus pares? Què en saps d'ells?

—Oblida't de qui vas ser, Aèlia. Serà el millor per a tots.

IX setè 2n

Tarragona, del 9 al 13 de març del 2010 dC

Era impossible, no podia oblidar tot el que havia deixat enrere. Intentava centrar-se en el present i entretenir els pensaments en les coses més banals que l'envoltaven. Però no se'n sortia. Tenia ganes de tornar a casa i allunyar-se d'aquesta ciutat que li era tan freda. Els ulls se li escapaven cap al rellotge massa sovint, per restar la diferència horària i així poder conjecturar què devien estar fent en aquell moment els seus fills a La Paz: «Ahora mamá les estará dando de comer», «quizás papá les esté contando por enésima vez lo que le pasó al tío Ignacio a los siete años cuando jugaba en el pozo» o bé «acaso, acurrucados en sus pequeñas camas, estén ahora soñando con su madre que

se fue hace ya dos meses a un lugar lejano...». Moltes vegades, quan l'assaltaven pensaments d'aquest estil, sentia la necessitat de trucar-los per poder parlar amb ells. «Otra vez tu, Antonia? No hace falta que llames tan a menudo, mujer, que los niños están bien...» li deien els seus pares, però ella s'entossudia a parlar amb els nens. Els feia passar a tots per l'auricular i els deia, un per un, que tornaria aviat, que fessin cas als avis i que els estimava molt; i ells, des de l'altra punta de món, responien amb veu innocent: «Sí mami, ya nos lo has dicho esta mañana.» Llavors reien una estona, i després penjaven, i aleshores a l'Antonia li tornaven tots els mals i només tenia ganes que s'acabés la setmana, o el mes, i que arribessin les vacances, o la Festa Major, per poder complir totes les promeses que acabava de fer.

En això pensava aquell dia mentre fregava el portal de l'edifici de Tarragona on l'havien contractada, quan de sobte la senyora Dolors, la velleta del tercer, va fer la seva aparició al capdamunt de les escales. A l'Antonia li va caure l'ànima als peus quan va veure que la dona baixava amb parsimònia pel centre mateix dels esglaons mullats.

—Uy, cuidado señora Dolors, que estoy fregando!

—I què vols, nena? Que em quedi tancada a casa esperant eternament que acabis?

«Está bien, bruja, tu ganas. Hoy no estoy de humor para discutir contigo», va pensar l'Antonia, i, empunyant amb força el pal de fregar, es va quedar immòbil, a la defensiva, disposada a atacar el subjecte si d'ell rebia el menor indici d'un nou atemptat contra la seva moral.

Però la senyora Dolors va travessar el portal sense dir res, amb el cap ben alt. No va ser fins que va arribar al llindar de la porta que va es va girar i va apuntar:

—Ah, Antonia... M'oblidava de dir-te que a l'última reunió de veïns vam estar discutint sobre el teu contracte, i, com segur que comprendràs, vam acordar de reduir-te el sou d'aquest mes perquè la setmana passada vas arribar tres dies mitja hora tard. Que tinguis un bon dia.

Aleshores va tancar la porta i va enfilat satisfeta carrer amunt. L'Antonia va desestimar la seductora idea de perseguir-la amb el pal de fregar a la mà. En comptes d'això va anar a trobar la galleda i hi va escórrer el pal amb vehemència. Quan les mans li van fer mal de tant espremer, es va treure un mocador de la butxaca i es va mocar sorollosament.

—Que es troba bé, Antonia?

El senyor Joan, el veí del segon, acabava d'obrir la porta de l'edifici.

—Ay, señor Joan, que susto me ha dado! No le había visto!

—Perdoni, no la volia espantar.

—Escuche, usted fue a la última reunión de vecinos?

—No, ja fa anys que vaig deixar d'anar a perdre-hi el temps. Es passen hores i hores votant i discutint coses sense cap mena de sentit. Per què ho diu?

—Ah, sólo por curiosidad. Sabe usted que hace muy mala cara? No estará enfermo?

—No, ara vinc del metge i m'ha dit que estic més sa que ell...

—Pues yo le veo pálido. Ande, vaya a su casa y descanse, a ver si se me va a plegar.

El senyor Joan va pujar les escales i es va tancar al pis.

Tot estava tal com ho havia deixat abans de marxar. No se sentia res, ni el silenci; era com si haguessin envasat la casa al buit. Buit i sol.

S'admirava a ell mateix per haver anat al metge. Sempre li havia fet una mica de por, però dijous passat va tenir la sensació que tot el que l'envoltava era capaç de caure-li a sobre en qualsevol moment, i, arribats en aquest punt, va adonar-se que l'única escapatòria possible era el metge. Així doncs, havia demanat hora a un especialista per al més aviat possible i havia intentat fer vida normal fins llavors. Però de poc havia servit, perquè ara, assegut a la butaca del menjador, ho veia tot més negre que abans.

Va passar els tres dies següents sense fer gaire cosa més que jeure al llit, amagat sota un llençol que li era molt feixuc. Dies molt llargs i poc plens; només dormia i els somnis, tot i tenir-ne molts, sempre els oblidava sis segons després de desvetllar-se. Per això, en el fons, era com si hagués desaparegut el temps racional; més d'un cop es va arribar a qüestionar si estava mort o encara seguia viu. Durant la nit que anava del tercer al quart dia, va tenir un somni bastant confús i poc interessant, que també va oblidar, com tots els altres:

Una porta. L'obra. Quin fred. Espanta la boira i veu una persona que s'acosta. Qui és? Massa boira. Seu, com un indi. Plou? La persona que ve té un singlot molt sorollós. HIP! Joan? Què fas aquí assegut? No plou, no. Obre

el paraigua, home, que et refredaràs. HIP! El senyor Joan no veu la cara de la persona, però no pot preguntar-li qui és, perquè li espeteguen les dents. HIP! Quin fred, podries apagar l'aire condicionat? La persona no respon. S'asseu al seu davant, amb les cames creuades. HIP! De petit tenia un amic que deia que si no respires durant una estona et passa el singlot. Ell va jugant amb el botó de la camisa, per distreure's, i la persona que té davant no fa res. Qui ets? Jo fa anys que no respiro, Joan, i sempre tinc singlot. HIP! hiip! Vaja, ja se li ha encomanat! Quina ràbia, pensa el senyor Joan, sempre se li encomanen les coses d'aquest estil. hiip! Així que fa anys que no respires, eh? HIP! No, però encara t'estimo. Ets la Carme? hiip, HIP!

Com va això? Abraça'm. No, encara no. Et trobo a faltar, Carme. hiip... M'han fet fora de la fàbrica, saps? La senyora Carme agafa la mà del senyor Joan. Va, Joan, tanca el paraigua i explica'm què et passa, HIP! Que ho veig tot negre.

Així que no hi has anat, oi que no? On? Al metge? No, al prestatge dels llibres. Sí que hi he anat: l'altre dia vaig obrir un dels teus llibres i ja no feia olor. Quin era? El teu últim poemari, Les hacs sonores. Hauries de canviar de literatura, et recomano els autors àrabs. Marxo. No! Espera't! Llegeix-me un poema, si us plau... No cal.

T'ha passat el singlot?

Els morts no tenim singlot, amor.

Compra lleixiu.

Recorda, autors àrabs.

I respira, Joan, respira, que val molt la pena.

Es va despertar.

un, dos, tres, quatre, cinc, sis

Al setè segon ja no recordava el somni, al desè va posar els peus a terra i al dotzè es va preguntar què havia de passar de diferent aquell dimarts. No es va saber respondre. En comptes d'això va tenir la gran pensada d'acostar-se al prestatge i agafar un llibre de poemes. D'autors àrabs, sí. El va obrir pel mig i va llegir cinc línies que el van fer reflexionar sobre les il·lusions de la vida, la superació davant la dificultat i fins i tot sobre la llibertat, i mira que el poema, aparentment, no parlava de res d'això.

Diu: T'has quedat cec!

Dic: No pas!

Ara hi veig més que qui hi veu de veritat:
la nineta negra de l'ull ha visitat el meu cor negre
per esbrinar, els dos junts, les coses.

ABÚ AL-HASSAN AL-HUSRI
(Kairawan, s. XI)

X

la lliçó d'ètica

—on va anar a fer cap el farcellet—

COLONIA IULIA VRBS TRIVMPHALIS TARRACO,
ante diem octauum kalendas maias,
anno DCCCLXXXVII ab urbe condita (24 d'abril del 134 dC)

Mil vuit-cents setanta-sis anys abans, en aquest mateix lloc, un fil de veu escanyat s'enfilava per l'aire espès, i intentava fer-se lloc enmig del silenci. Un munt d'ullets observaven, un grupat d'orelles escoltaven, uns quants

cervells assimilaven la informació que els era enviada; d'altres, esperaven distrets, i un en concret, semblava estar molt divertit. La veu esporuguida ressonava dins la sala:

ergo Iris croceis per caelum roscida pennis
mille trahens uarios aduerso sole colores
deuolat et supra caput astitit. «hunc ego Diti
sacrum iussa fero teque isto corpore soluo»:
sic ait et dextra crinem secat, omnis et una
dilapsus calor atque in uentos uita recessit.¹

— *Optime*, Túl·lia, vés a seure al teu lloc. I vosaltres, ja podríeu fixar-vos en el seu exemple! Si demà encara hi ha algú que no porti tot el quart cant après, passarà pel fuet. Em sents, Tit? Fes el favor de deixar l'àbac tranquil!

La propietària de la veu va tornar al seu lloc amb les cames tremoloses.

—Què et feia tanta gràcia, tros de quòniam?—va preguntar la Túl·lia al noi que havia estat rient tota l'estona.

—Has vist quina nina d'ivori porta la Crepèrcia? Sembla que l'hagi tret de la claveguera... —va respondre ell.

¹ Fragment de l'Eneida de Virgili, poema èpic que sovint es feia memoritzar a les escoles romanes. Aquests són els últims versos del cant IV (700-750), que Joan Bellès (*L'Eneida*, Ed. Empúries. Barcelona, 2007) tradueix de la següent manera: Per això Iris, coberta de rosada, amb les seves ales color de safrà, desplegant a través del cel mil variats colors sota els raigs del sol, davalla volant i s'atura damunt el cap de Dido: «Compleixo l'ordre de dur a Dis aquest tribut sagrat, i t'allibero d'aquest cos.» Així parlà; amb la dreta li tallà el cabell, i al mateix temps desaparegué del cos de Dido el darrer escalf i la seva vida s'esfumà en els aires.

—Que potser no m’has entès, Tit? Tingues en compte que si se m’acaba la paciència en sortiràs perjudicat! —El professor va inspirar profundament i va mirar el seu esclau, en Trebi, que seia al costat de la porta.

Al llarg de quinze anys de professió mai no havia utilitzat el càstig físic per allisonar els seus alumnes, tot i així, sempre demanava a en Trebi que portés a sobre els «estris rectificadors», entre els quals destacava la temuda fèrula. Ho feia més que res per causar impressió a la canalla, malgrat que tots els qui eren dins l’aula sabien que la probabilitat d’utilització dels estris era gairebé nul·la. El cert és que ell apreciava els seus alumnes i tenia la sensació que alguna cosa el lligava a la infatigable tasca d’inculcar-los el saber, per això encara sentia viva, molt endins, la il·lusió que de jove l’havia portat a crear un *ludus litterarius* improvisat als baixos de casa seva. Sovint necessitava rememorar aquests vells somnis per no engegar-ho tot a rodar, i és que la seva subsistència depenia en bona mesura de la propina que li donaven els pares dels alumnes, la benevolència dels quals no sempre era exemplar.

—*Magister!* La Crepèrcia m’ha pres la tauleta de cera!

—Ja n’hi ha prou, vosaltres dos, un a cada racó. No us vull sentir més. A veure... Agafeu les tauletes i apunteu el que us dictaré...

Quan es van acabar les classes al *ludus*, la Túl·lia va fer camí cap a casa seva. Era un pis petit: travessada la porta, entraves a una sala amb un balcó per on s’infiltrava la llum de l’exterior. Si miraves a la dreta, veies un estret passa-

dís que et portava a l'estança on dormia tota la família, el *cubiculum*. El mobiliari hi escassejava: dos llits separats entre ells per una cortina, un per a la Túl·lia i l'altre per als seus pares, i a la sala principal una taula, tres tamborets i un prestatge modest. Totes les parets eren estucades, i si les examinaves a consciència arribaves a la conclusió que havien estat construïdes amb molta mala gana.

En entrar a casa, la Túl·lia es va trobar el seu pare, el senyor Tul·li, assegut en un dels tamborets, esperant-la amb posat seriós. A la noia només li va caldre mirar la cara de l'home per intuir que hauria valgut més la pena anar a jugar una estona a la font de la cantonada abans d'arribar a casa: el seu pare tenia el rostre ple d'unes arrugues que només apareixien en moments delicats. Quan la va veure, l'home es va alçar i va mostrar amb un gest premeditat la petita bosseta de cuir que havia estat custodiant amb recel tot el matí. La Túl·lia va notar, per segon cop aquell dia, que les cames li fallaven.

—Puc saber com ha arribat això a sota les mantes del teu llit?

— Pare, ho vaig trobar l'altre dia al terra de la Via Augusta...

—No et burli's de mi! Et penses que em creuré que la vas plegar del terra, aquesta fortuna? No saps com m'has decebut, Túl·lia. Em trenca el cor adonar-me que he dedicat tots els meus esforços a criar una lladregota!

—No...

—T'asseguro que *Invidia* et penalitzarà per això! Mira... Et faré un favor... No en diré res a la mare, la pobra s'enduria un gran disgust... Però ja et pots preparar, perquè aquesta no te la passaré per alt, no.

L'home es va lligar amb un nus ràpid la bosseta al cinturó i va sortir del pis amb un cop de porta que va ressonar dins el cap de la seva filla. Amb els ulls entelats, la petita Túl·lia es va dirigir cap al *cubiculum*, es va cobrir amb les seves mantes i es va arronsar, morta de penediment, en un racó, a recer de les injúries del món.

Aquell dia un sol generós il·luminava els carrers de Tàrraco. El senyor Tul·li va travessar quatre illes de cases abans d'arribar al seu objectiu: un petit bordell situat sobre una *popina* on freqüentaven el vi aigualit i els jocs d'atzar. Un cop dins el local, va pujar les escales que hi havia al fons i va entrar al *fornix* conegut com «ca l'Asel·lina» en honor a la propietària, una dona de grans proporcions que sempre portava perruques cridaneres de color vermell. La manca de finestres a l'establiment creava un ambient tèrbol; l'única llum que hi havia provenia d'unes quantes llànties escampades per la sala. Al costat de la porta hi reposava un taulell, rere el qual la senyora Asel·lina comptava els guanys del dia anterior, i una mica més enllà hi havia el passadís que duia a les habitacions. Al fons de la sala, la donassa havia muntat una espècie de mostrador format per un grup de gent que conversava reclinada sobre llits i coixins. Majoritàriament eren esclaves de diferents procedències, vestides amb fines teles aranyoses que dei-

xaven entreveure les sinuositats dels seus cossos, però també hi havia algun esclau jovenet. Tots anaven guarnits amb joies que la mística llum de les llànties feia relluir. Una de les esclaves tenia una cítara i amb ella tocava suaus melodies que acompanyaven els sorolls provinents de les habitacions.

—Alguna preferència? —va demanar l'Asel·lina al senyor Tul·li.

L'home no va respondre. En aquell moment acabava d'adonar-se que la bosseta que feia una estona portava al cinturó havia desaparegut. De sobte, la cara se li va començar a omplir d'unes arrugues molt lletges.

—Que té algun problema, senyor? —va dir sorneguera la propietària del local.

El senyor Tul·li la va mirar amb els ulls encesos, conscient que no podria satisfer els seus desitjos, i la donassa de seguida va saber que aquell dia, a ca l'Asel·lina, hi tornaria a haver brega.

El que cap d'ells no podia imaginar, però, era el destí del farcellet ple d'auris, que s'havia deslligat del cinturó del senyor Tul·li mentre aquest es dirigia cap al local. Havia caigut al costat d'una *taberna* on venien pa, en un raconet ombrívol de l'empedrat, i havia quedat col·locat de tal manera que es camuflava amb l'àrid sòl. D'un moment a altre, s'havia tornat invisible; era pràcticament impossible que cap vilatà la veiés.

I, certament, ningú el va veure...

XI
escena aleatòria

Tarragona, dimecres 17 de març de 2010

«Ens trobem davant de les portes dels jutjats on aquest matí han estat citats a declarar els autors del frau públic. El judici —al qual se’ns ha prohibit l’entrada als mitjans de comunicació— ha començat a dos quarts de nou i s’ha allargat ben bé dues hores, moment en què el jutge ha ajornat la sessió *sine die* per estudiar les proves. El cert és que *stricto sensu* ara mateix ningú sap quin serà el veredict final, però una declaració de l’advocat dels dos imputats ha fet pensar que el jutge valora la possibilitat que els acusats siguin absolts sota fiança, molt a desgrat dels ciutadans que s’han combregat *ad hoc* en una manifestació duta a terme en aquesta plaça. Tal com explicava el portaveu dels manifestants, han volgut fer sentir la indignació de la població, que se sent enganyada per tots els fraus econòmics que han sortit a la llum durant aquests darrers dies. També han volgut mostrar el rebuig envers la previsible actuació del jutge, que, segons diuen, es regeix clarament pel principi de «*melior est condicio possidentis*». Com dèiem, l’advocat dels imputats ha fet declaracions davant els mitjans, i ha dit, *ad litteram*, que els seus clients no tenen cap intenció de disculpar-se públicament per tal *peccata minuta*, que, a més, consideren justificat...»

El senyor Joan seu a la cadira del menjador amb un llibre a les mans. No escolta res del que diu la senyora de

la televisió, de fet, només l'ha engegada per sentir-se una mica acompanyat. Fulleja el llibre ara endavant ara enrere, llegeix alguna paraula, s'atura i pensa. Rellegeix, torna a pensar.

No ha estat mai un home d'extrem, però d'un dia per l'altre ha passat de no aixecar-se del llit a portar una vida prou envejable. Dissabte passat, no sap ben bé per què, va apropar-se al prestatge de llibres, i ara està descobrint el consol que aquests li poden proporcionar. S'ha sorprès en adonar-se que la majoria de títols amb els quals havia conviscut tota la vida li eren desconeguts; de fet, la lectura sempre havia estat una afició més pròpia de la Carme. Amb la taula del menjador plena de volums, se sent com un investigador a la recerca de paraules perdudes. De vegades troba punts de llibre, fulles seques o receptes de cuina velles entremig de les pàgines, i això el meravella. En el fons sap que fins que no acabi de desenterrar els secrets que amaguen aquests llibres, no podrà dir que coneixia del tot la seva dona.

«...mètodes com el radar de subsòl, la cartografia de conductivitat o la tomografia de resistència elèctrica són alguns dels nous sistemes tecnològics que es van utilitzar fa dues setmanes a Tarragona abans d'iniciar les obres del conducte subterrani. Aquestes proves, que permeten determinar si hi ha restes d'interès històric al subsòl on es preveia fer el conducte, van ser exigides per l'Associació Arqueològica Tarragonina. Mitjançant aquests sistemes s'han pogut descobrir una sèrie d'estris d'època romana,

que encara no s'han identificat, situats sota el carrer Fortuny. Aquesta troballa arriba juntament amb les recents excavacions a la Vil·la dels Munts, a Altafulla, que han posat al descobert una estàtua que data de mitjans del segle II dC. L'escultura, que segons els experts hauria estat importada des d'Itàlia, representa una figura femenina i possiblement formava part del conjunt escultòric de la vil·la. És curiosa la inscripció de la lletra A trobada a la base de la figura. Segons l'encarregat de l'excavació, l'arqueòleg Emili Foix, és dubtós que correspongui a la inicial del nom de l'artista, ja que els escultors romans no acostumaven a signar les seves obres, per això de moment es decanten per creure que feia referència al nom de la persona a qui representava la figura o a qui estava dedicada. «És una troballa molt important en diversos sentits», explica Emili Foix, «perquè, malgrat haver perdut el braç dret, es troba en un estat de conservació excepcional, fins i tot s'aprecien restes de policromia en algunes zones del vestit». Però el bon estat de la figura contrasta amb les misterioses fractures que té als ulls. Ara per ara els entesos creuen que van ser picats durant la mateixa època romana, i que aquesta va ser enterrada al lloc on s'ha trobat poc després de la mutilació ocular. «De moment tot són conjectures», segueix Emili Foix, «però creiem que les fractures podrien ser degudes a...»

El senyor Joan apaga la televisió. Decideix anar a fer un volt després d'haver-se passat tot el matí entre llibres. Agafa l'abric i surt de casa.

L'aire del carrer li estira els cabells emblanquinats. És un aire que porta olor de mar i que abraça tota la gent que trafegueja amunt i avall per la ciutat. Passejant per la Rambla, el senyor Joan veu un home cec venent loteria, i li ve al cap un poema molt bonic que va llegir no sap on sobre una persona que s'havia quedat cega. S'acosta a l'home i li demana un número, mentre es pregunta com deu ser la vida d'un orb en aquesta societat tan visual.

—Escolti... d'això... com se sent vostè sense veure-hi?

Quan acaba de pronunciar la frase s'esgarrifa per la seva gosadia i s'autorecrimina la manca de tacte. L'home, però, somriu i contesta:

—Sap què passa, senyor? Que els humans no acostumem a sentir recança d'allò que desconeixem. Jo vaig néixer cec i no puc valorar la magnitud del que m'estic perdent, però cregui'm, el problema més gran que tinc per la meva discapacitat és que la societat encara no m'ha sabut acceptar.

El senyor Joan es queda callat. No sap què dir.

—Però no es pensi —continua el venedor de loteria—, hi ha molta gent que es preocupa per millorar-nos la vida, gent compromesa. Jo no li diré que es faci voluntari perquè segur que té molta feina, però si li interessa el tema vagi a la seu de l'Associació d'Ajuda als Cecs i demani informació, és aquí mateix.

—Ah, molt bé... sí, potser m'hi arribaré... no ho sé...

—Com vulgui! —riu l'invident.

De retorn cap a casa el senyor Joan passa per davant de l'associació i es queda una estona aturat al carrer sense

saber si entrar-hi o no. Finalment es convenç que no hi perd res.

—El puc ajudar en alguna cosa? —pregunta una noia des del darrere d'un taulell.

Una hora més tard en Joan arriba a casa. Duu sota el braç un plec de fulletons informatius, i està tot content perquè dilluns anirà a visitar una escola de nens cecs, on —segons ha afirmat la noia del taulell— segur que serà de gran utilitat.

XII

cruïlla de paraules

—qui no hi veu i qui no el va veure—

COLONIA IULIA VRBS TRIVMPHALIS TARRACO,
nonis maiis, anno DCCCLXXXVII ab urbe condita
(7 de maig del 134 dC)

Com cada dia de Mercuri, l'Aèlia havia passat tot el matí a Tàrraco. Per venir-hi, aprofitava el viatge que feia l'amo, el patrici Publi Chresim, amb quadriga de la vil·la fins a la colònia. Arribaven a la ciutat pels volts de l'hora segona, i mentre l'amo es dedicava als seus afers polítics, ella anava a la reunió d'escultors que se celebrava setmanalment a la *Schola* del *collegium fabrum*. I quan arribava l'hora sisena en Publi i la seva esclava es retrobaven davant de la basílica, des d'on feien el viatge de tornada cap a la vida tranquil·la de la vil·la.

Aquell dia la reunió havia acabat aviat i per això l'Aèlia tenia temps d'anar a fer un tomb pel recinte de culte

situat davant del temple d'August. No hi anava sola, però. L'amo li havia cedit com a ajudant l'Ofeli, un jovenet de quinze anys que l'acompanyava de bracet arreu. Des que comptava amb ell, l'Aèlia se sentia molt més autònoma; podia accedir a llocs on mai abans havia anat i ja no li calia prendre el bastó enlloc. A més, quan tenia el noi al costat, la seva percepció del món canviava radicalment: l'Ofeli era un mestre en l'art de descriure físicament les coses, i no pas perquè tingués coneixements de res —que no en tenia perquè era un esclau, de casa bona, però esclau—, sinó per l'entusiasme que dedicava en la seva empresa, propi del jove que se sent útil i valorat per la persona que més admira —i estima.

Mentre baixaven les escalinates que comunicaven el recinte de culte amb la plaça inferior del fòrum provincial, la noia va sentir una veu familiar que la cridava.

—Aèlia! Aèlia!

Es va aturar i va notar com un seguit de records llunyans li irrompien a la ment. Rialles, tabes, cançons, jocs, baralles, pols... Va inspirar profundament per fer fugir tots els pensaments que la desconcertaven, i, malgrat haver reconegut la veu perfectament, va demanar a l'Ofeli que li indiqués qui l'havia cridada.

—No el conec. És un home d'uns trenta anys, alt i cepat, que vesteix una túnica vulgar —va dir ell amb la mirada clavada al subjecte que s'apropava.

Quan el van tenir a tocar, el desconegut va abraçar l'Aèlia tot exclamant:

— Mehercule! Que gran que t'has fet!

—Ets tu, Luci? —va preguntar ella, estupefacta.

—Jo mateix, germana! Quant de temps... Què se n'ha fet de tu? Caram, quina estola més bona que portes! No t'estàs de res, eh? —va dir en Luci, tornant-la a abraçar.

—Ja ho veus, no em puc queixar! Vaja, però si t'has deixat una barba digna de l'emperador... —va afegir la noia, somrient-. M'alegra retrobar-te, Luci!

—I a mi, per descomptat! Renoi, que canviada que estàs... si fins i tot has fet famós el *nomen* de la família! L'altre dia vaig sentir parlar de tu a les latrines, i no me'n sabia avenir. Els ho vaig fer repetir dues vegades! Deien que una tal Aèlia, esclava cega del distingit Publi Chresim, excel·lia, burlant la seva naturalesa, en el treball del marbre per sobre qualsevol escultor que mai hagués passat per Tàrraco. I una dona assegurava que la mateixa Minerva t'havia escollit entre els mortals per infondre't les seves arts...

L'Aèlia va riure de cor.

—Digues als amics que fas per les latrines, Luci, que l'esforç és molt més poderós que els capritxos dels déus!

—Així doncs, és cert? L'estàtua de Publi Chresim i la de Trajà que hi ha aquí al fòrum les has fetes tu? —va preguntar ell, meravellat.

—Sí, germà, no t'han enganyat —va dir la noia, rient encara.

—Però qui te n'ha ensenyat? I com has anat a parar a la casa del ciutadà més ric de la colònia?

Després d'anar a seure en un pedrís del fòrum, ella, agafant el braç d'en Luci per suplir el contacte visual, va iniciar el seu relat:

—Tot va començar quan els pares em van haver de vendre al taller de Pigmalión, ja fa quinze anys. Els primers dies van ser durs i vaig trigar força temps a adaptar-me a la nova vida. Vosaltres veníeu de tant en tant, i, per una banda, això m'animava a seguir endavant; però, per l'altra, m'omplia de malenconia. L'únic que em conciliava amb aquell món era la passió que m'inspirava l'ofici d'artesà. Allí vaig aprendre a estimar les escultures, que, sense jo saber-ho, es van convertir en la meva família després que vosaltres desapareguéssiu d'un dia per l'altre. Ningú no em venia a alliberar, però en un racó del taller, netejant el terra o escoltant els parlaments de l'amo, us seguia esperant. I mentrestant anava creixent esclava. La vida que tenia no era dolenta, al contrari, possiblement tots, i jo la primera, ho hauríem passat molt pitjor si les coses no haguessin anat tal com van anar, però temia el futur que m'esperava sota la meva nova condició. A tot esclau li toca obeir, i sotmetre's als mandats de Pigmalión estava molt bé, però què passaria si arribava un dia en què no fos ell qui dictés les ordres? Era ben clar que l'escultor no em podria mantenir eternament. I si se li acudia portar-me al mercat d'esclaus? Cada dia anava a dormir amb aquest neguit, però l'esperança que els pares tornessin es resistia a abandonar-me. Perquè en el fons podia entendre que m'haguessin venut, necessitaven diners i en aquell moment jo, la més petita i

la més cega, era qui menys els en podia aportar, però em negava a creure que m'haguessin dut allí enganyada, que m'abandonessin o que em consideressin, més que una filla, una nosa de la qual calia desprendre's. I tanmateix els anys passaven i tot semblava evidenciar la falsedat de les meves creences... Però exceptuant aquestes incerteses existencials, la vida al taller prenia nous sentits. Em passava llargues estones resseguint les superfícies esculpides que s'escampaven pel meu nou habitatge, d'aquesta manera n'aprenia la tècnica. I també em satisfieia palpar les estàtues per ampliar el meu registre de fisonomies i poder-les aplicar a les persones reals que anava coneixent. Així, per exemple, la peixatera havia pres cara de Medea, un aprenent d'escultor que freqüentava el taller era semblant al retrat de Neró torcat, i un altre, especialment mal educat, tenia cara de sàtir —l'Aèlia va il·lustrar aquest punt de la narració amb un somriure; després, va prosseguir. Començava a sentir que aquell era el meu ambient i cada cop tenia més ganes d'iniciar-me en l'ofici. Però no em vaig atrevir a manipular el marbre fins al cap de molt de temps. Era una nit d'octubre, jo devia tenir uns dinou anys. Vaig intentar fer la meva primera obra d'amagat de Pigmalió, tement que ell pretengués dissuadir-me'n, però tot plegat va ser un desastre; no només em va descobrir sinó que aquell mateix dia em va anunciar que em vendria a Publi Chresim, edil de Tàrraco, aleshores. I jo em vaig haver d'acomiar definitivament de la meva llibertat.

«Poc em pensava, però, el que m'esperava a la nova llar. Un esclau em va venir a buscar al taller, i ens va prendre

cap a la vil·la a mi i al sarcòfag de relleus que l'amo havia encarregat a Pigmalió. Recordo que el viatge se'm va fer etern, asseguda al costat de la caixa mortuòria en aquell carpenteu que transitava per la tortuosa (si més no això em semblava en aquell moment) via Augusta. Mai havia estat tant lluny de la meva ciutat, i era veritablement inquietant. Però quan vam arribar a la vil·la i vaig travessar les portes de l'enorme *domus*... em vaig endur un bon sobresalt! El mateix Publi Chresim, la seva esposa i tot el servei de la casa em van rebre a l'atri, on s'havien reunit per celebrar la meva cerimònia d'acollida. Es veu que és un costum de famílies riques celebrar l'entrada d'un esclau domèstic al servei. Doncs res, em van col·locar davant del larari, on reposaven les meves noves divinitats, i l'amo em va purificar llançant-me aigua sobre el cap. Després va ordenar que Amímone, una esclava, em mostrés les dependències de la casa, i quan vam haver acabat, en Publi em va dur a una cambra del soterrani i va dir «Bé, Aèlia, l'escultor ja em va informar que eres una de les seves millors aprenents. També em va confessar que encara et falta una mica de pràctica, però m'assegurava que si habilitava un lloc on poguessis desenvolupar les teves aptituds no me'n penediria. Així ho espero. En aquesta sala he posat tot el material que m'ha semblat que necessaries. Cada dia, quan acabis les teves tasques, baixa aquí i practica per convertir-te en l'escultora oficial de la vil·la. Si ho aconseguixes, seràs recompensada com et mereixes.» Va riure una mica, com si per ell tot plegat només fos un joc. «Has

de ser bona per força si les mans d'or de Pigmalíó t'han instruït directament...»

—Però Pigmalíó va dir-li una mentida? —va preguntar en Luci, que fins aleshores havia escoltant expectant el monòleg de sa germana. L'Ofeli, assegut al costat de l'Àèlia, també escoltava atentament.

—Això sembla. Estic segura que volia el millor per a mi perquè després de set anys junts ens havíem acabat apreciant. Devia adonar-se de la meva passió per l'ofici el primer dia mateix que vaig entrar al taller, i jo —que estúpida que em sembla ara— creia que era el meu secret més preuat, i només m'atrevia a explorar de nit aquelles meravelles, com una fugitiva. Quanta innocència... Però mira, li dec tot el que tinc, a aquell home. Bé, el que et deia: m'acabava de convertir en la persona més feliç i més desgraciada del món. Jo, que amb les meves suposades aptituds havia aconseguit fer esgarrifar Pigmalíó el dia que va descobrir el meu primer intent d'escultura, havia de convertir-me en l'artesana oficial de l'home més influent de la província. Tenia gràcia la cosa. No vull ni pensar en la cara que devia fer, allí, palplantada com un estaquirot, després que en Publi m'encomanés aquesta comesa. Pujant altre cop les escales, l'amo va dir: «Ah, per cert, a partir d'avui l'Ofeli, el fill d'Amímone, serà el teu ajudant; ell et donarà un cop de mà en les tasques diàries. Ja veuràs com és un bon nano.» Aleshores tenies set anys, oi Ofeli?

—Sí —va afirmar el noi, orgullós de la seva flamant aparició en la història.

—Doncs a partir d'aquell moment l'Ofeli va deixar d'ajudar a la cuina i va passar a compartir els seus ulls amb una servidora. I cada tarda em tancava a la cambra del marbre, com n'hi deia jo, i esculpia, per primer cop a la vida, amb llibertat i sense remordiments. Hores i hores redreçant les pedres. Per descomptat que vaig millorar la meva tècnica, no tenia cap altra opció. De tant en tant feia baixar el meu guia a la cambra, perquè em donés el seu punt de vista de tots els meus treballs i perquè s'encarregués de pintar les obres. I quan ho vam creure oportú (tres anys després de la meva arribada a la vil·la) vaig ensenyar a l'amo l'última peça que havia fet: una representació de Diana a mida natural, amb un arc a la mà esquerra, un buirac ple de sagetes penjat a l'esquena i un gos caçador a tocar dels peus. La textura de la roba no era del tot vaporosa i el treball de la cara deixava bastant a desitjar, però a grans trets era prou acceptable. L'amo, satisfet, me'n va donar el seu vistiplau i la va col·locar al costat dels banys de la vil·la —malgrat les reticències que hi havia mostrat la seva esposa, la Víbia. Aleshores em va dir que ja estava preparada, va proporcionar-me tot tipus de marbres excepcionalment bons, com el blanc de Luni-Carra, el pòrfir roig d'Egipte o el shemtú de Cartago, i va començar a demanar-me encàrrecs: des de còpies d'estàtues que em portava de qualsevol lloc del món (una Venus, un Antínous divinitzat...) fins a retrats, d'ell mateix o de la seva família —amb el de la Víbia vaig patir: l'enutjava que, per poder ser immortalitzada, les mans d'una esclava li haguessin

de tocar el rostre. I el progrés es nota després d'haver omplert vuit anys d'esforç i dedicació. Però en el fons crec que si has sentit parlar de mi a les latrines és en gran part per la propaganda que l'amo em fa a tot arreu i per la incongruència que tothom sembla trobar en ser escultor i ser cec. Però ja ho veus, aquí estem... Precisament ara tornàvem de la *Schola* del *collegium fabrum*. Fa un temps que participo a les reunions d'escultors, i avui n'he sortit força contenta perquè han aprovat per unanimitat la meva proposta de renovar la llei de regulació qualitativa del marbre importat a Tàrraco...

—Caram, Aèlia! La teva història és del tot sorprenent...

—Sí, ja ho pots ben dir. I tu què, Luci? No tens novetats per explicar-me?

—El més interessant que he fet en aquests quinze anys ha estat casar-me i tenir dues nenes precioses. Del negoci no te'n parlo perquè va ser un desastre. Les coses no m'han sortit tan bé com a tu... Ja has tingut sort, ja!

—Sí, sí que n'he tingut. Sovint em pregunto, però, què hauria passat si haguéssiu tornat al taller a alliberar-me. Per què no em vau venir a veure mai més? Tan enfeïnats estaven els pares?

L'Aèlia es va quedar en silenci. Sabia que en Luci no era el responsable que ella continués sent esclava, però tenia dret que algú li donés explicacions.

—Van venir a buscar-te però va ser massa tard. Pigmalión ja t'havia venut...

—I no se'ls va acudir preguntar?

—Tenien por, Aèlia. Volien trobar-te però a la vegada els atemoria la idea d’haver-te de donar tantes explicacions tristes i desagradables. Se sentien culpables...

—Per què? Què va passar?

—Ara tant se val això, el que importa és que estàs bé. La resta és aigua passada.

—Però jo en segueixo bevent. Escolta, només vull entendre la seva actitud, no busco recriminar-los... Digues, què van fer?

A en Luci no li agradava gens la direcció que estava prenent la conversa. Era just que la seva germana conegués la veritat, però la idea d’haver-la-hi d’explicar ell no li acabava de fer el pes. Finalment va parlar, mig arrossegant les paraules.

—Tenies tres mesos quan va passar. En Gai i jo estàvem jugant pel pis i vam sentir uns sorolls que venien de l’altre cantó de la casa. Eres tu. Cridaves i ploraves d’una manera que feia glaçar la sang, i nosaltres dos ens vam espantar. Vam anar a l’habitació i vam trobar-hi un senyor que t’agafava als seus braços i alhora manipulava un objecte estrany. El pare i la mare estaven en un racó, abraçats, amb els ulls plens de llàgrimes. Tu no, però, als teus només hi havia sang. La mare cridava «pari, pari!» i l’home deia «ja està, no es preocupin que d’aquí a uns dies no li farà mal...». Quan el pare ens va veure, va fer-nos sortir ràpid d’allí i va tancar-nos la porta als nassos. No vas néixer cega, Aèlia, ho vas ser a partir d’aquell dia. Més tard, els pares ens van dir que l’home t’havia intentat fer una

cura però que li havia sortit malament i t'havia fet mal als ulls. Del tema no se'n va tornar a parlar més. No crec que en Gai se'n recordi, perquè era molt petit, però jo sabia que aquell home no era metge, havia sentit com explicava als pares els avantatges econòmics que podia aportar un fill cec en una família pobre. «Uns tallets a les pupil·les i aquesta nena els farà d'or...»

L'Aèlia no s'ho podia creure. S'ho hauria pogut esperar tot menys aquesta barbaritat. No podia ser, en Luci devia estar fent broma... Era inhumà... Com havien pogut fer-li això?

—Com van poder fer-me això?

—Ja ho sé, és horrorós, i no em puc imaginar quines paraules devia utilitzar aquell monstre per entabanar-los, però t'asseguro que els pares se'n senten molt peneditos...

—Ho sento, Luci, no t'ho prenguis malament, eh? però em sembla que ja n'he tingut prou...

L'Aèlia es va aixecar del pedrís amb la cara plena de llàgrimes i va caminar sense saber on anava, amb l'única intenció d'allunyar-se d'allí. L'Ofeli es va afanyar a seguir-la i a redreçar els seus passos per evitar que xoqués amb la font de Tetis, i en Luci es va quedar abandonat al banc.

La noia i el seu guia van caminar una estona, però en haver passat la via Augusta ella se sentia tan trista i desgraciada que va demanar al noi que la deixés sola.

—Vés tirant cap a la basílica i digues a l'amo que ara vindré.

—No, Aèlia, ja t'acompanyo...

—Vés-te'n, Ofeli.

Ell, contrariat, va girar cua i es va esmunyir entre la gentada.

Sense guia ni bastó, emprenent un camí fosc i incert, ensopgant amb murs i persones, aquella ànima desolada es va endinsar en un carreró de mala mort. La gent se la quedava mirant, uns restaven sorpresos, els altres feien ganyotes de fàstic, i els de més enllà reien de gust, creient que anava èbria perquè giravoltava, panteixava, queia, sanglotava i caminava sense rumb d'una manera desordenada i poc elegant.

Quan en va tenir prou es va arrambar a la paret i a les palpentos va buscar un lloc tranquil i segur, amagat de tot i protegit de tothom. No el va trobar, però com que no s'aguantava dreta es va asseure amb els ulls inútils entelats al costat d'una *taberna* on venien pa, justament sobre una pedra inoportuna. No, no era una pedra, era... una bosseta, sí. Petita i boteruda. Pel tacte que tenia segur que era de cuir.

Resultava, però, que l'Ofeli no havia pogut travessar dos carrers sense que els remordiments l'haguessin començat a torturar. Així que havia tornat enrere per intentar fer entrar l'Aèlia en raó. Quan la va trobar, encongida al costat de la *taberna*, la va aixecar i la va conduir cap a la basílica. I ella, amb menys voluntat que una nina de drap, es va deixar endur, ben aferrada a la bosseta que fins aleshores havia estat amagada en un raconet ombrívol, on, certament, mai ningú no l'havia vist.

XIII
carta a un fill

Tarragona, dijous 1 d'abril del 2010 dC

De cop i volta, ho veu molt clar. S'està mirant una fotografia on surt un senyor Joan deu anys més jove, sense barba, amb els cabells encara de color de fulla seca, abrigat i dret, flanquejat per una filera d'arbres parisencs a l'avinguda dels Camps Elisis, quan de sobte adverteix una expressió amarga amagada rere el somriure que pronuncia la seva cara antiga.

I aleshores ho veu molt clar. Treu ràpidament la foto del marc i la inspecciona de més a prop. Sí, cap mena de dubte. Aquell personatge ja no és ell.

S'asseu abatut a la butaca del menjador; els descobriments d'aquesta mena necessiten el seu temps per ser païts. Un cop assimilada l'estranya veritat s'admira per la subtilesa del canvi. Quant de temps deu fer que ell ja no és ell? Tres setmanes, pensa. Justament el dia que va comprar un número de loteria a l'home cec, aquell dia alguna cosa, per molt petita que fos, havia canviat. I ara s'adona, orgullós, que el senyor Joan que va cada matí a ajudar els nens invidents no és el mateix senyor Joan d'abans.

Es torna a mirar la fotografia i, després d'agafar un bolígraf negre de la tauleta, ratlla els ulls de l'infeliç transeünt dels Camps Elisis. Encegat estava, per no haver vist com n'era de miserable la seva vida passada.

Llença el marc de fotos a la brossa, i també el seu retrat guixat, cap a les escombraries. Bon vent.

«Tot recau en el mateix», pensa, mentre va a buscar el número de loteria, el desencadenant simbòlic de la seva situació actual, i —es veu que avui té ganes de pintar— tatxa els números de la butlleta, malgrat que no sap si ja han fet el sorteig ni si li ha tocat res. Tampoc li importa gaire: avui, finalment, ha comprès la importància d'aquella classe de loteries que per poder-les guanyar has d'invertir-hi cada segon viscut.

Quan els números ja són del tot il·legibles, posa el tiquet dins un sobre juntament amb una breu nota:

Estimat fill,

T'envio aquest número de loteria. A mi m'ha canviat la vida.

Somriu, divertit, en imaginar-se la cara que farà el noi quan, assegut a la seva cadira seriosa del despatx de Singapur, després que el secretari li hagi portat «una carta per correu urgent des de Tarragona, senyor», obri el sobre amb el tallapapers negre i afilat i n'extregui la nota juntament amb el número de loteria no numerat. «Demència senil...» segur que pensarà, i, fent ús de la seva moral dement en el seu despatx senil, aparcarà la molèstia en un calaix i seguirà signant paperassa.

Però, mira, el senyor Joan està convençut que no hi perd res per intentar-ho. Potser no podrà inculcar al seu fill la valuosa lliçó que ha après, però només que aconseguixi fer moure una miserable neurona de compassió dins aquell cervell ambiciós ja haurà valgut la pena.

XIV el cop de gràcia

*Vil·la d'Altafulla, ante diem tertium idus maias,
anno DCCCLXXXVII ab urbe condita (13 de maig del 134 dC)*

«No em servirà de res parlar amb ells» pensa l'Aèlia per enèsima vegada mentre poleix la mà de Prosèrpina. Des que el dia de Mercuri passat va descobrir la veritat sobre la seva ceguesa no ha deixat de cavil·lar quina actitud ha de mostrar envers els seus pares. I aquest matí, que s'ha llevat malhumorada, l'opció que li sembla més encertada és no tornar-los a dirigir la paraula.

Està a punt d'acabar la darrera estàtua que li ha encarregat en Publi, la primera per la qual cobrarà. Això es deu a la seva recent llibertat, aconseguida fa menys d'un parell de dies. Sembla ser que tot va sorgir a partir d'una senzilla casualitat:

La setmana passada, quan estaven dalt del carpenteu tornant de Tàrraco, ella es va adonar que des de feia molta estona duia un farcellet a la mà que, a dir veritat, no sabia ben bé d'on havia tret. En inspeccionar-ne el contingut s'havia quedat petrificada; estava plena de monedes i, pel tacte que tenien, segur que eren auris. Aleshores va amagar la bosseta sota la seva estola i no la va tornar a treure fins que no va ser a la vil·la, dins la cambra del marbre. Allí va recordar que l'havia plegada del terra i, deduït que el seu antic amo l'hauria perduda irremeiablement, no va sentir cap culpa en apropiar-se-la.

Imaginant els projectes que podria bastir amb aquella fortuna, el primer que la va temptar va ser comprar-se la llibertat. El rostre se li il·luminava en prendre consciència que per fi, després de tants anys somiant-ho, podria recuperar els drets i la ciutadania. I així va ser: l'endemà havia anat a veure en Publi al seu *tablinum*, i havien estat parlant del tema:

—Voldria comentar-li una cosa, *domine* —li havia dit.

—Ah, ja has acabat l'estàtua de Prosèrpina? Tinc ganes de veure com queda al costat del magraner —havia murmurat en Publi sense aixecar el cap dels seus pergamins.

—No, *domine*, encara no l'he acab...

—Per cert, t'he dit que en Juli Saverrió vol que li facis un Bacus per al seu peristil? Els he convidat a ell i a la seva dona. Vindran avui a l'hora de la cena.

—D'acord, és una bona idea. Així em podrà explicar com...

—Digues, Aèlia, per què havies vingut? Què dius que em volies dir?

Ella es va pensar bé la següent frase abans d'articular-la, per poder pronunciar-la molt ràpid i així condensar el màxim d'informació abans que l'amo no la tornés a tallar. Parlar amb ell sempre havia estat bastant exasperant.

—M'agradaria saber si consentiria que em comprés la llibertat amb el meu peculi i si en aquest cas em deixaria viure a la vil·la i treballar d'escultora i anar cada setmana a Tàrraco amb vostè i disposar de l'Ofeli perquè m'ajudi i em guïï com fins ara.

—Vaja, aquesta si que no me l'esperava —va dir en Publi, probablement més sorprès per aquell polisíndeton desmesurat que pel contingut de l'enunciat en si-. Bé, a mi m'és igual, mentre segueixis sent la meva escultora... En el fons t'ho mereixes, sí... Doncs mira, si vols el dia de la lluna que ve anem a parlar amb el censor i fem una manumissió solemne...

—Gràcies, *domine*. I una altra cosa... Podré conservar el nom de la meva gens?

—Eh? Ah, sí, sí, és clar.

Aquesta havia estat la conversa que havia precedit la seva llibertat, i el motiu pel qual ara cobraria per les seves estàtues.

«No tinc ganes d'escoltar com em donen falses explicacions ni com es disculpen miserablement» torna a pensar l'Aèlia mentre puja sobre una plataforma de fusta per poder polir millor la cara de la deessa. Però, desconcentrada per aquests pensaments malfactors, posa el peu al lloc equivocat, rellisca de la plataforma i intenta evitar la caiguda agafant-se a la Prosèrpina de marbre, que es mira l'espectacle fredament.

I, en comptes de frenar el cop fatal, la pesada escultura acompanya la noia en el seu davallament i li cau feixuga sobre el fràgil cos.

L'estrèpit que es produeix en impactar amb el paviment de mosaic ressona per tota la casa.

Alarmat per l'enrenou, l'Ofeli, que estava a la cuina preparant hidromel, s'afanya a baixar a la cambra del marbre, juntament amb d'altres esclaus.

Troben l'Aèlia a terra forcejant amb la reina de l'Avern, encara impassible malgrat que la seva artífex tingui la cara desfigurada pel dolor. L'Ofeli, amb el cor encongit, corre a ajudar-la. Quatre esclaus aconseguixen alçar Prosèrpina, que ha perdut un braç, i traslladen la noia al pis superior.

El metge arriba al cap de dues hores, observa les profundes ferides que l'accidentada té a la cama, a la mà dreta i a l'avantbraç, li embena curosament i constata la poca magnitud de les conseqüències d'un incident que hauria pogut ser letal.

I qui hauria pogut morir només té al cap si podrà tornar a esculpir o no amb la mà desgraciada. El metge diu que ja ho veurem, que, de moment, no. I prohibeix aixecar-se del llit durant les pròximes dues setmanes. Aquesta cama no l'arreglarem...

Quan l'ordre habitual torna a instaurar-se a la vil·la, l'Ofeli entra al l'habitació de l'Aèlia i s'acosta a la vora del seu llit.

—Sóc jo, Aèlia. Com et trobes?

—Bé, millor... però m'aterreix la possibilitat de no poder tornar a fer escultures...

—A mi no; estic convençut que d'aquí poc ja ni te'n recordaràs de la ferida, sempre que has volgut t'has sortit amb la teva... Venia per dir-te que ara he anat a mirar l'estàtua, se li ha trencat un braç però em sembla que ho

podrem solucionar. He pensat que aquesta tarda podria començar a pintar-li l'estola i la palla.

—No ho facis, Ofeli. T'he de demanar un favor: empor-teu-vos-la, tu i algú altre, i enterreu-la bé, a l'hortus o a fora de la vil·la, on ningú no la pugui trobar...

—Però què t'empatolles? De cap manera, no penso sepultar com si res la feina que has fet durant tant de temps. A més, l'amo no ho permetria.

—Si us plau, no vull que es quedi aquí... és un mal auguri, no te n'adones? Mira com m'ha deixat la mà.

—No, Aèlia, descansa una mica i demà en tornem a parlar. És normal que ara estiguis afectada...

Ella calla. Com és que el seu ajudant no l'entén? A la fi s'adona que no el convencerà i mussita un «com vulguis» gairebé inaudible.

Aquesta nit, quan tothom dorm, ella s'aixeca i coixeja fins al soterrani. Plena de fúria s'atansa a la impertèrrita Prosèrpina i, amb el cisell que porta a la mà esquerra, li pica els ulls fins que aconsegueix transformar-los en dues cavitats fosques.

Quan acaba la tasca clandestina, torna al llit amb penes i treballs.

Somia que cau. No sap d'on, però. Avall... I mentre cau, desitja topar amb el terra, fred, dur, deixar de sentir aquest vertigen embriagador, notar-se en contacte amb alguna cosa, lligada a algun sentit, per molt dolorós que sigui.

I dels ulls se li escapen llàgrimes tan pesades que abans de saltar-li de la cara ja s'han eixugat.

XV

el que no canvia malgrat els canvis

COLONIA IULIA VRBS TRIVMPHALIS TARRACO,
pridie nonas iunias, anno DCCCLXXXVII
ab urbe condita (4 de juny del 134 dC)

i

Tarragona, dimarts 20 d'abril del 2010 dC

L'Aèlia seu davant del port de Tàrraco, sota el sol del migdia. Li agrada escoltar la remor del mar; és un soroll fluix però monumental, ordenat i constant.

El senyor Joan seu davant del port de Tarragona, sota el sol del migdia. Li agrada abandonar la mirada en el vaivé del mar i veure flotar el pas del temps sobre les ones.

Des que l'accident la va indisposar, l'Aèlia té molt de temps per seure i reflexionar sobre la seva vida en general, i especialment sobre els esdeveniments recents: després d'haver malmès l'estàtua de Prosèrpina mutilant-li els ulls, va aconseguir que en Publi permetés que inhumessin la figura. La setmana següent va estar fent repòs i, com que les ferides milloraven ràpid, va abandonar la clausura abans d'hora i va intentar tornar a treballar, però la mà li feia encara massa mal i la temptativa es va veure frustrada. S'ho hauria de prendre amb calma.

El senyor Joan es treu de la butxaca una petita llibreta per estrenar. La Carme sempre en portava una a sobre i en els moments més insospitats la veies escriure «allò que em balla pel cap. Hauries de fer el mateix», li deia, però ell mai no ha estat amant de les disquisicions profundes,

i, si algun cop havia llegit fragments de la llibreta sagrada de la Carme, era comesa perduda intentar captar el sentit d'aquelles frases rebuscades i distants. «Segur que faria una riallada de les seves si veiés que finalment li he fet cas», pensa.

Però amb tota la història de l'accident, l'Aèlia havia deixat aparcades altres qüestions importants. Gairebé no havia ni tingut temps de pensar en la llibertat obtinguda, per exemple. Ara, asseguda al port, s'hi concentra plenament i prova d'assaborir-la però se sent estranya, com estafada, perquè s'adona que va ser esclava però a la vegada lliure; ja disposava d'allò que ara considera autènticament valuós: havia estat fent el que volia fer, el que més desitjava, esculpir. «Això és la veritable llibertat i ningú me l'ha robada mai, tot i que m'ho hagin fet creure, tot i que no ho hagi sabut veure», pensa. I en comptes d'aquesta havia estat desitjant la llibertat legal, l'havia somiat i convertit en una meta fictícia, en un desenllaç necessari sense el qual la vida no acabava de ser del tot vida. Sap perfectament que no tots els esclaus tenen la mateixa sort que ella va tenir, però el seu cas no té excusa.

«Aquest matí el fum del cafè m'ha entelat les ulleres», és el primer que escriu el senyor Joan a la llibreta. Es fa gràcia a ell mateix; temps enrere no hauria donat cap mena d'importància a aquest fet, ho hauria trobat una banalitat com una altra. Però avui l'escalf del cafè li ha emboirat la vista i —vaja!— li ha semblat un moment plaent i etern. «Deu ser que em faig gran».

«A més —pensa l’Aèlia—, és trist haver de pagar per adquirir un concepte abstracte que algú ha decidit que tu no tens i que per això se’t pressuposi obediència. I no sóc innocent; ja ho sé que els humans funcionem així biològicament i que és perfectament natural que el fort subjugui el feble, però estic convençuda que els criteris que s’utilitzen no són els adequats i no entenc per què les lleis, que es diuen ser justes, ho accepten. Si no t’agrada, paga; i si no tens diners, calla. Em sembla obscè que es pugui fer negoci amb la llibertat dels altres tan lleugerament com qui compra pa: «Bon dia, en vull mitja lliura. No, no cal que l’emboliqui que no és per regalar. Sí, me l’emporto posada. Passi-ho bé.»

El senyor Joan tanca els ulls i somriu. Abraça el record de la dona, en nota vius el tacte i la respiració. Sent dolor en pensar que ella només va conèixer l’antic Joan, i en aquest moment s’estremeix per la velocitat dels canvis, pel petit moviment que condiciona grans coses, per les masses fràgils i volàtils, per com una persona que fa uns mesos vivia a l’infern ha estat capaç d’adaptar-s’hi i ara no el substituiria per cap caseta de totxo vermell i jardí espès. «Tot canvia, inevitablement», escriu.

Aquestes reflexions li fan venir al cap l’avi Quint. Quan era petita, l’Aèlia es delectava escoltant-lo parlar sobre com n’estava de degenerada la política i sobre què hauria fet ell si no hagués nascut plebeu i si les circumstàncies li haguessin permès portar toga. Era el seu discurs preferit però, tampoc no es quedava curt quan relatava històries

que aprenia en els seus viatges o bé en les seves infinites lectures. De l'avi Quint, el que més en recorda és l'olor de mar i una conversa que va tenir amb ell just abans de ser venuda al taller de Pigmalión:

ELL: Que no et faci por la teva nova vida, Aèlia. Saps què deia Sèneca?

ELLA: No.

ELL: «Sibi seruire grauissima est seruitus.»² Tingues-ho sempre present, i recorda que tu decideixes qui ets i què et passa a cada moment.

Aleshores li havien semblat paraules buides. Però ara, per fi, l'aroma del mar les comença a omplir de sentit. Anirà a trobar els seus pares, i després tornarà a la vil·la i farà una abraçada a l'Ofeli, que està decebut per com va acabar la història de l'estàtua. Li ha d'agrair tota l'ajuda que ella no ha sabut correspondre. I ha decidit que li ensenyarà a esculpir tan aviat com se li curi la mà, perquè el noi té moltes ganes d'aprendre'n. Potser també li regalarà el farcelllet de diners amb el qual es va comprar la llibertat; hi queden algunes monedes i avui l'Aèlia ha conclòs que ja no les necessita.

El senyor Joan aixeca els ulls de la llibreta i observa el mar, que encara descansa al seu davant. Sent com xiuxiueja, i l'escolta, absort. Les ones, la marea i, fins i tot, les

² «Ser esclau d'un mateix és la pitjor esclavitud». Sèneca, *Naturales Quaestiones* 3, pr. 17. Extret del recull *Aurea dicta. Paraules de l'antiga saviesa*, de Jordi Lombard (Fundació Bernat Metge; Barcelona, 2009).

barques ancorades parlen de coses perennes, cícliques, essencials i a la vegada senzilles, quotidianes. Sí, el mar és ple de raó... Escull les paraules, abaixa la mirada, escriu:

«I tanmateix, sempre acabes trobant aquelles petites coses que et fan adonar que, en el fons, seguim sent els mateixos.»

Epíleg

—com va acabar el farcellet—

L'any 1018 ab urbe condita s'incendiava la gran domus d'una vil·la situada a vuit milles de Tàrraco.

L'escultor d'aquesta vil·la, un jove esclau anomenat Acis —fill de Tages, fill d'Erígone, filla de Cebrè, fill d'Ofeli— no va sobreviure a les flames. Se n'hauria pogut sortir si no hagués intentat salvar les seves pertinences més valuoses: els estris d'esculpir i un petit farcellet que des de feia generacions la seva família havia guardat amb fervor, dins d'on havien anat estalviant el que guanyaven per poder-se comprar, algun dia, la llibertat.

L'any 1995 dC, els arqueòlegs trobaven un esquelet carbonitzat dins la domus de la Vil·la dels Munts.

Sembla ser que l'individu portava una llàntia a la mà dreta i, lligat al cinturó, un farcellet cilíndric omplert amb quinze sestercis i fet d'algun material que el temps ha desintegrat. Per la posició dels ossos s'ha interpretat que el subjecte entrava a l'interior de l'estança on va ser localitzat —és a dir que anava en direcció contrària a la sortida—

i, just quan travessava la porta, el sostre se li va ensorrar a sobre. La troballa d'un sesterci a la cambra del costat dóna peu a la hipòtesi que el personatge sortia d'aquesta habitació abans de dirigir-se a la mort.

Un lladre perdut,
un propietari atrapat,
un esclau cobdiciós?

Possiblement.

—Jo, però, m'inclino a creure que és el vestigi final d'una història atemporal.—